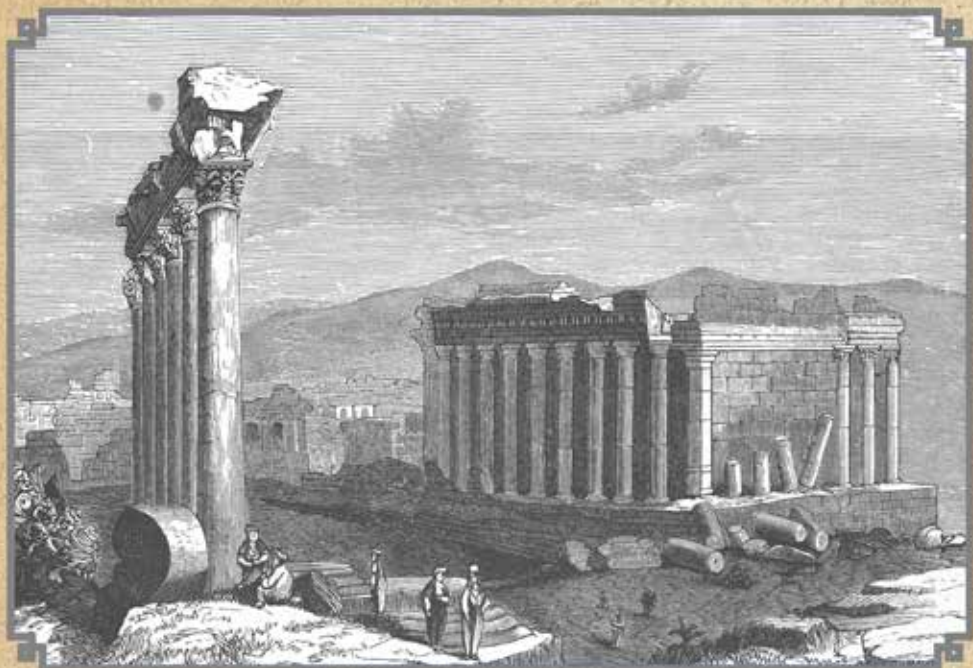

Ruinastaden Baalbek

Återutgivning av text från 1884

En gratis publikation från
e-boksbiblioteket.se

Skildring av
ruinstaden Baalbek
– Återutgivning av text från
1884

av Halfdan Kronström
Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-062-2

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

Ruinerna i Baalbek är några av de mest imponerande i världen och är numera skyddade som världsarv.

I den här e-boken får du läsa en beskrivning av hur de feniciska och romerska ruinerna skildrades i slutet av 1800-talet.

Ruinerna ligger i Libanon, lite mer än åtta mil nordväst om huvudstaden Beirut. De är fortfarande lika imponerande som i den här skildringen från 1800-talet.

Redan 1984 skyddades Baalbeks ruiner som ett världsarv. Tempelen här var de största i Romarriket och stenarna som användes vid bygget väger upp till 750 ton. Den jättelika sten som presenteras på bild och som också nämns i texten, väger enligt nya beräkningar hela 1 500 ton och skulle ha blivit den största sten som någonsin förflyttas.

Textens författare kallar sig ”Dr Halfdan Kronström”. Men det är en pseudonym för bokförläggaren Karl Fredrik Kruhs (1841–1917). Troligen valde han att skriva den här texten anonymt eftersom den gavs ut på det förlag där han själv var chef.

Ruinstaden Baalbek

Den här texten publicerades ursprungligen år 1884 i tidskriften "Undrens verd" med rubriken "En hemlighetsfull stad". Författare till texten är Halfdan Kronström (1841–1917).

Baalbeks tempelruiner kunna med skäl betraktas såsom ett af de märkligaste af alla kända minnesmärken efter förgångna släktens väldighet, praktlystnad och konstsmak. Stadens historia går tillbaka till de aflägsnaste forntiders dunkel och hans tillvaro har under flera århundraden varit så godt som alldeles förgäten. Obegripligt är, att de gamla grekiska och romerska skriftställarne hafva nästan intet att berätta om denna plats, som fordom var så betydande, rik och praktfull. Johannes af Antiokia säger, att Antonius Pius (138—161 e. Kr.) uppförde ett stort tempel, som var ett af världens under, i Heliopolis nära Libanon i Coelesyrien. Heliopolis d. v. s. »solstad» är det grekiska namnet på Baalbek, som förmodas vara hvad profeten Amos benämner »den marken Aven» och troligen var en gammal hufvudort för Baalskulten. Baal eller Bel (i Nordens hedniska guda-verld representerad af Balder) var de semitiska hedningarnes högste gud eller herre och dyrkades ursprungligen såsom ljusbringare eller

solgud d. v. s. sol.

Orientaliske författare, som omtala Baalbek vid tiden för den första arabiska invasionen, beskrifva detsamma såsom en af de härligaste af Syriens städer, hvarest ståtliga palats prunkade med uråldriga minnesmärken samt brunnar och konstfulla prydnader af underbar formrikedom funnos i öfverflöd. Der bo numera blott några få hundratal människor på en »omätlig grusslätt» i en liten by, utgörande, såsom Lamartine säger, »en hop af murverk hundra gånger kullstörtade under oupphörliga krig». På föga afstånd från denna och skild derifrån genom mindre betydande ruiner höjer sig Baalbeks Akropolis, en murad ruinkulle, världens mest pittoreska ruinplats, hvilken uppbär lemningarne af två tempel, nu kallade »Stora templet» och »Soltemplet». Om dessa tempelruiner yttrar J. S. Buckingham, att, enligt hans öfvertygelse, ingenstädes så ypperliga minnesmärken af den forna byggnadskonstens ohärliga fulländning äro att finna. Lamartine, som år 1833 besökte tempelplatsen, såg med undran de på marken öfverallt kringströdda byggnadspillrorna, marmorportaler med häpnadsväckande dimensioner, rikt skulpterade fönster, nischer och hvalfbågar, stycken af karniser och kapitäl tätt som stoftet under fötterna samt utbrister härom: allt var hemlighet, förvirring, oordning, konstens mästerverk, tidens lemningar, oförklarliga under allt omkring oss. Vi hunno knapt kasta en beundrande blick åt ena sidan, förrän ett nytt föremål drog honom till den andra . . . Tiden tager med sig sina hemligheter och kvarlemnar blott gåtor för att gäcka den menskliga klokskapen.

En annan modern reseskildrare säger: vi veta så föga om det gamla Baalbek, att det snarare tyckes likna en af städerna i »Tusen och en natt» än en plats för verklig magt, betydelse och konstprakt

under århundraden. Måhända är det bäst, att så är och att de ädla ruinerna få sjelfva berätta sin saga. Kan någon historia vara mera intressant, kan något annat dödens minnesmärke göra ett mäktigare intryck?

Baalbek befinner sig vid vägen emellan Sidon och Palmyra i dalen mellan Libanon och Antilibanon, nordvest om Damaskus. Sedt på afstånd då man stiger ned för Antilibanons sista sluttning företer stället ingenting, som gör något storslaget intryck, om man undantager de i berggrunden uthuggna stenbrotten. På den grönskande platsen vid bergets fot ser man sex upprättstående pelare på en fyrkantig murverksmassa bland fallna murar. Men när man står bland de väldiga tempelruinerna, som genom formernas lätthet likna Aténs men stå långt öfver dem genom sin kolossala storlek, och då man förvånad betraktar de nedramlade pelarstyckena vid foten af de sex fristående pelarne, hvilka ännu till nitton meters höjd reser sig i felfria proportioner och majestätisk skönhet, huru omstända blifva då icke betraktarens känslor! Bayard Taylor säger: jag känner ingenting bland den gamla konstens alla lemningar så vackert som dessa sex pelare, med undantag måhända af pelarraden i Tebes Memnonium, som dock har mycket smärre proportioner. Från hvarje ståndpunkt och i hvarje belysning synas de lika fullkomliga.

Af »ruinkullens» två tempelruiner utbreder sig det Stora templets kvarlefva öfver en yta af nära 300 meter i öster och vester samt nära hälften så mycket i rigtning norrut och söderut. Det mindre »Soltemplet» eller Jupiterstemplet är vida bättre bibehållet men utgör endast ett litet sjelfständigt bihang i platformens sydvestra hörn. Man har funnit antydt genom en inskrift, att det Stora templet blifvit af Antoninus Pius helgadt åt Solstadens alla gudar, och den min-

dre helgedomen (Soltemplet) har därför antagligen varit invigdt åt Jupiter-Baal.

Endast spridda och illa medfarna lemningar återstå af det Stora templet. En i östra änden förlagd portik, hvars pelarfötter kvarstå, utgjorde tempelgång, hvarifrån man inträdde i en sexkantig förgård med pelarprydda kapeller (exedrer). En tredubbel portal ledde från förgården till en betydligt större (135 m. x 113 m.) med kapeller och pelarrader kring väggarna försedd tempelgård, och till dennas vestra sida anslöt sig det egentliga fordom verldsberömda templet, hvaraf endast finnes i behåll sex af peristylens pelare: finpolerade, af blekgul sten huggna kolonner, som i upprät ställning bära spillrorna af den tillhörande arkitraven. Dessa *nitton meter höga* korintiska kolonner äro hopsatta af två eller tre block, som utan hjälp af cement eller murbruk fogats tillhopa så underbart noga, att beröringslinierna icke kunna upptäckas. Femtioåtta dylika kolonner bildade fordom peristylen och qvarligga till en del ännu stympade bland gruset samt i öppningen mellan templets underbyggnad och den omgifvande yttre muren.

Omkring femtio meter i sydöst från de sex kolonnerna reser sig på en särskild underbyggnad Soltemplet, hvars murar jemte delar af peristylen och portiken äro skäligen väl bibehållna. Dess underbaraste del är för närvarande portalen, hvars sidoposter äro väldiga rikt sirade monoliter. Det af tre jettestora kvadrar bildade öfverstyckets mellersta block är lossnadt och hänger fritt ned med större delen af begge sidorna, men ännu i sin förstöring är denna portal ett konstverk, som med hänsyn till de ytterst fint arbetade detaljerna, vitnande om den sällsyntaste konstskicklighet, sannolikt saknar like och måhända tillika är den väldigaste af alla kända portaler i hela

verlden.

Det Stora templets peristyl reser sig från en underbyggnad af omkring femton meters höjd öfver den omgifvande marken, och denna undervåning omgifves på norra sidan af en yttre mur af tre meters tjocklek hopsatt af stenar, som hålla 9 ½ meter i längd. Dessa väldiga stenblock äro emellertid små i jämförelse med stenarne i den mur, som utgör tempelgrundens afslutning i vester: traktens invånare hålla före, att djefvulen sjelf varit den byggmästare, som hopfogat muren, och Lamartine förklarar sig benägen att tro, att dess »gigantiska stenar antingen hithvälfes af dessa första människostammar, som alla urgamla traditioner kalla jättar, eller af antediluvianska människor». Af dessa stenar hålla tre stycken, som ligga upplyftade sex meter öfver markens nivå, hvar för sig omkring tjugu meter i längd och fyra meter i bredd. De andra äro något mindre, men det har uppgifvits, att *alla* blocken äro i medeltal 18 meter långa, 4 meter breda och 4 meter tjocka.

De marmorblock, hvarmed tempelanläggningen uppbygdes, hemtades från de i närheten varande stenbrotten, hvarest ännu på ett ställe vid vägen till Baalbek en sten kvarligger, som håller 21 meter i längd, omkring 4 meter i bredd och nära 4 ½ meter i höjd. Dess vikt kan följaktligen uppskattas till minst 1,100 tonn och det skulle behövas 6,000 människors förenade krafter för att släpa en sådan sten från dess plats.

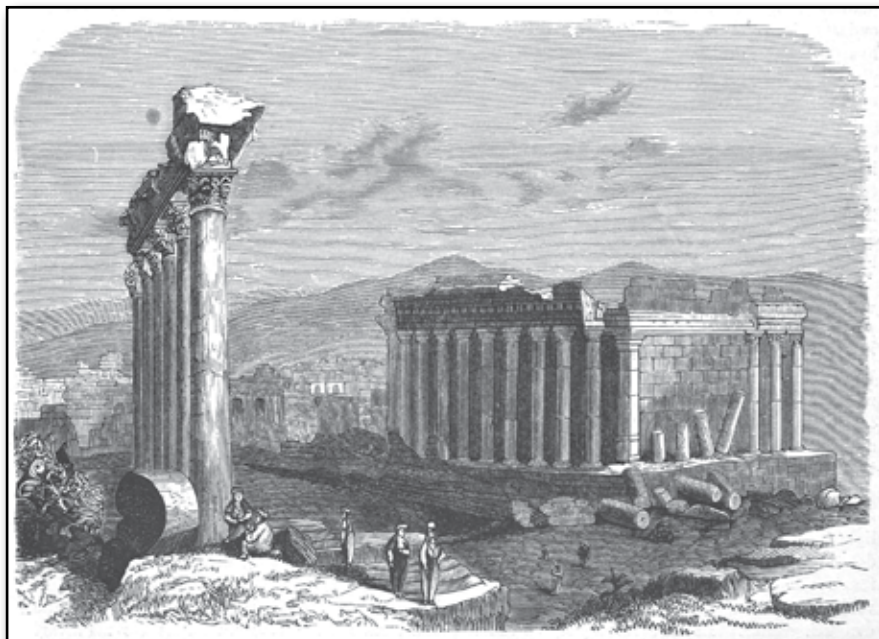
Byggnadsstenarne i Baalbek äro i sjelfva verket *de största, som någonsin flyttats med människokraft*. Huru de kunnat infogas så väl på sina platser är ännu i närvarande stund en olöslig gåta. Ett sådant arbete skulle vara en omöjlighet i vår moderna ingenjörstid. Samma svårighet möter oss nog till en del med hänsyn till många

af de ofantliga stenarne i andra forntida byggnadsverk, men i det här föreliggande fallet gäckas alla våra gissningar om de mekaniska hjälpmedel, som tilläfventyrs användts. Stenarne äro med osviklig säkerhet passade så tätt intill hvarandra, att knappast den finaste nål kan instickas emellan dem. Vår tids vetenskaper hafva ingenting, som kan förklara detta, anmärker Lamartine, »och man bör ej förvånas, att människorna vid dess åsyn, tagit sin tillflykt till det öfvernaturliga».

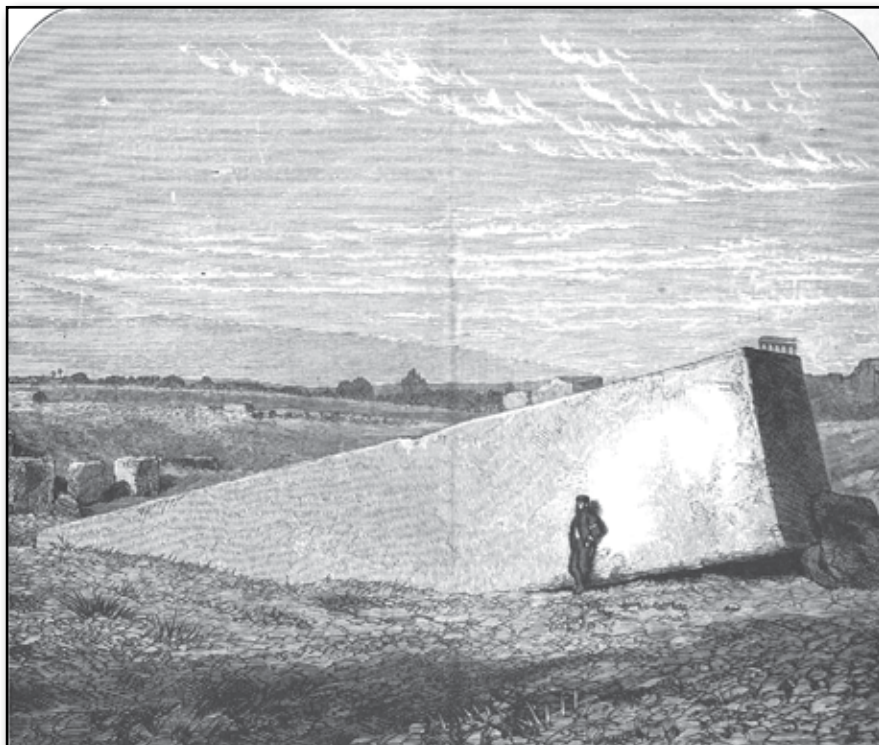
Ett stycke öster om akropolen befinner sig i den nuvarande byn Baalbek ruinen af ett litet korintiskt rundtempel, som är särdeles vackert och tyckes härstamma från den grekiska konstens bästa dagar. Väggarne och det sköna entablementet äro stympade och sönderfallna och det hela skall troligen inom kort vara blott en grushög bland alla de andra grushögarne.

Baalbek förstördes år 1759 nästan helt och hållet af en jordbäfning, men naturen ensam har icke skuld till förderfvet,. Det kristna barbariet påbörjade det förstörelseverk, som sedan fortsattes af araber och turkar. Om kejsar Teodosius den store (379—395) heter det, att han förstörde templet »trilithon» d. v. s. antagligen det efter de tre stora stenarne (trilithon: tre-sten) benämnda stora templet. Sedan araberne år 635 eröfrat Damaskus, föll äfven Baalbek efter långt och tappert motstånd i deras händer, den rika staden blef betydligt utplundrad och råkade derefter småningom allt mera i förfall. Den härliga tempelakropolen förvandlades till fästningsverk. I tolfte århundradet eröfrades och plundrades staden först af emiren Zenghi och sedan af sultanen Saladin; år 1260 sköflades den af Houlagou och mongolerna under Timur fullbordades slutligen förödelsen. Långt före jordbäfningen, som uträttade hvad människokrafter ej förmått,

hade den monumentala byggnadsprakten fallit till föga under den orientaliska depotismens tunga händer.

Ruin af Soltemplet och sex kolonner af Stora templet i Baalbeck.

Kolossalt stenblock vid Baalbeck.

Viktiga ord och personer

Antediluviansk.

Gammalt uttryck från latinets "ante" (före) och "diluvium" (översvämning) om sånt som hände före syndafloden. Uttrycket innefattar bland annat fossila rester av djur och människor.

Buckingham, James Silk.

[1786–1855] Brittisk politiker och författare. Bodde under en tid i Indien där han startade tidningen "Calcutta Journal" 1818. Var parlamentsledamot från 1832–1837. Är mest känd för sina många reseböcker från bland annat USA, Europa, Mellanöstern och Asien.

Celesyrien.

Gammal beteckning på området som i dag kallas Bekaa-dalen i Libanon.

Johannes av Antiokia.

[ca 347–407] Ärkebiskop i Konstantinopel som var känd för sin talarkonst. Många av hans texter och predikningar har bevarats. Hette egentligen Johannes Chrysostomos och firas den 13 september som helgon.

Lamartine, Alphonse de.

[1790–1869] Fransk politiker och författare. Var under en tid både fransk utrikesminister och statschef. Hans mest betydande verk är debutromanen "Méditations poétiques" (1820) som blev startskottet för romantiken.

Pius, Antoninus.

[86–161] Romersk kejsare från 138 tills sin död år 161. Efterträdde sin adoptivfar Hadrianus som kejsare.

Saladin.

[ca 1138–1193] Sultan över Egypten och Syrien från 1174 till sin död 1193. Är mest känd för sin långa kamp mot korsfararna och framför allt för att ha återerövrat Palestina och Jerusalem 1187.

Sidon.

Fenicisk stadsstat som bland annat är känd från bibeln. Staden ligger i södra Libanon och kallas i dag för Sayda eller Saida.

Taylor, James Bayard.

[1825–1878] Amerikansk poet och författare. Tillbringade större delen av sin karriär åt resande och skrev många artikelsерier och böcker om bland annat Sverige, Indien, Kina, Egypten och Japan.

Theodosius I.

[346–395] Romersk kejsare från år 379 tills sin död. Föddes i Spanien och gjorde kristendomen till officiell religion i romerska riket. Han förbjöd också andra religioner och stoppade också de olympiska spelen.

Timur.

[1336–1405] Mongolisk/turkisk härskare från 1370 till sin död 1405 över ett rike som omfattade dagens Turkiet, Syrien, Irak, Iran och delar av bland annat Afghanistan, Armenien, Georgien, Pakistan och Indien. Var en brutal härförare som ofta mördade hela städer. Man beräknar att 17 miljoner människor kan ha dömts av hans trupper. Är också känd under namnen Timur Lenk, Emir Timur och Amir Temur.

Zengi.

[ca 1085–1146] Guvernör över Mosul från 1127 och Aleppo från 1128. Erövrade staden Baalbek 1139 och lät döda alla försvarare.

Fler böcker: *E-boksforlaget.se*

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott«"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"
- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulla patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikinger

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)